

وزارت معارف

تعلیمات مدنی

صنف ۸

هـ.ش. ۱۳۹۸

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی
دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې
هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی
د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو
د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي
پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي
هم ایماق، هم پشه یان
دا هېواد به تل ځلیږي
لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به
لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

تعلیمات مدنی

صنف هشتم

۱۳۹۸
ه.ش

مشخصات کتاب

مضمون: تعلیمات مدنی

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی دیپارتمنت تعلیمات مدنی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: هشتم

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامۀ وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۸ هجری شمسی

مکان چاپ: کابل

چاپخانه:

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

پیام وزیر معارف

اقرأ باسم ربک

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتن برخوردار ساخت، و درود بی‌پایان بر رسول خاتم- حضرت محمد مصطفیﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه‌گان هویداست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه‌های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش‌گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می‌روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. در چنین برهه سرنوشت‌ساز، رهبری و خانوادهٔ بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می‌باشد.

از همین‌رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت‌های مهم وزارت معارف پنداشته می‌شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب‌های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه‌های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکرشده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به‌عنوان تربیت کننده‌گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می‌گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هر نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش‌های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس راآغاز کنند، که در آیندهٔ نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمدن و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های فردای کشور می‌خواهم تا از فرصت‌ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفادهٔ بهتر کنند و خوشه چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجدانه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن‌ها در این راه مقدس و انسان‌ساز موفقیت استدعا دارم.

با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مترقی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست

تعلیمات مدنی

فصل اول

تعلیم و تربیت

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- **چرا ما به تعلیم وتربیت نیاز داریم؟**
- **آیا آموختن به زمان و مکان خاصی نیاز دارد؟**

اهداف فصل

از شاگردان انتظار می‌رود که بعد از خواندن این فصل به دانش‌ها و مهارت‌های ذیل دست یابند:

- **نیاز انسان به آموزش را درک کنند.**
- **معنای تعلیم و تربیت را یاد بگیرند؛**
- **با تاریخچهٔ مختصر تعلیم وتربیت آشنا شوند.**
- **با فواید و اهمیت مکتب(آموزش، تربیت اخلاقی، پرورش روحیهٔ ابتکار) آشنا شوند؛**
- **شرایط و وسایل مختلف یادگیری را بشناسند؛**
- **از شرایط و وسایل گوناگون برای یادگیری استفاده نمایند.**

چرا ما به تعلیم و تربیت نیاز داریم؟

مقایسه کنید

به تصویرهای داده شده نگاه کنید و به پرسش‌های زیر پاسخ دهید:

۱- به نظر شما، چه تفاوتی میان کودک و چوچه ای حیوانات وجود دارد؟

۲- آیا انسان‌ها نیز می توانند مانند حیوانات بدون تعلیم و تربیه، شیوۀ زنده گی همنوعان خود را ادامه دهند؟

تعلیم و تربیت چیست؟

همان‌طوری که حدس زده‌اید، حیوانات برای آن که بتوانند مانند: پدر و مادر خود زنده گی کنند، غالباً نیازی به آموزش ندارند، ولی انسان وقتی که از مادر متولد شود هیچ چیزی دربارۀ شیوۀ زنده گی در محیط طبیعی و اجتماعی خود نمی‌داند. خداوند ﷻ که خالق انسان و جهان است و از تمامی توانایی‌ها و ضعف‌های او آگاهی دارد، این حقیقت را در قرآن کریم این‌گونه بیان می کند: «خداوند شما را از بطن مادران‌تان خارج کرد درحالی که چیزی نمی‌دانستید و به شما شنوایی، بینایی و قلب ها داد، باشد که سپاس گویید[1]»

پس، یکی از تفاوت‌های اساسی انسان با حیوانات این است که کودک انسان باید یاد بگیرد که چگونه زنده گی کند، درحالی که حیوانات همان گونه رفتار می کنند که آفریده

۱. سورۀ نحل، آیه ۷۸

شده‌اند و قدرت یادگیری آن‌ها بسیار کم است؛ پس انسان برای آن‌که زنده‌گی انسانی داشته باشد، نیاز به تعلیم و تربیت دارد؛ اما تعلیم و تربیت چیست؟ «تعلیم» به معنای آموزش دادن و یاد دادن است؛ مثلاً: وقتی معلم درس را برای شما تشریح می‌کند، شما را «تعلیم» می‌دهد؛ اما شما در مکتب علاوه بر درس‌ها خیلی چیزهای دیگر را نیز به تدریج فرا می‌گیرید، مثلاً: هم‌زمان با فراگیری علم و دانش در مکتب، استعدادهای ذاتی شما نیز شکوفا می‌شود، قدرت ابتکار شما افزایش می‌یابد، توانایی عقل شما تقویت می‌شود و پایه‌های اخلاقی شخصیت شما شکل می‌گیرد. شکوفاشدن استعدادهای درونی شما که به صورت تدریجی صورت می‌گیرد، «تربیت» و «پرورش» نامیده می‌شود.

گفت‌وگو کنید

به چند گروه تقسیم شوید و با هم گفت‌وگو کنید که در گذشته کودکان چگونه آموزش می‌دیدند و چه تفاوتی میان آموزش در آن زمان با آموزش امروزی وجود دارد؟

همان‌گونه که پیش از این گفته شد، انسان هیچ‌گاه از آموزش و پرورش بی‌نیاز نبوده است؛ اما نحوهٔ آموزش در طول تاریخ خیلی تفاوت کرده است. در زمانه‌های بسیار قدیم، جای مشخصی برای تعلیم و تربیت وجود نداشت و دختران و پسران فراگیری تجارب والدین و گذشته‌گان خود را ازدوران کودکی در خانه، چراگاه‌ها، شکارگاه‌ها و مزارع، آغاز می‌کردند و زمانی که به سن نوجوانی و جوانی می‌رسیدند همه کارها را یاد می‌گرفتند. کارها نیز در آن زمان خیلی ساده بود و یادگرفتن آن‌ها نیاز به زمان زیادی نداشت. دانش و علم بشر به تدریج افزایش پیدا کرد و با پیدایش خط و کتابت، دانشمندان کتاب‌هایی را در موضوعات مختلف نوشتند. تا یک قرن پیش تنها کسانی که امکانات و وقت کافی برای تحصیل و درس‌خواندن داشتند، تحصیل می‌کردند و بقیه مردم درس نمی‌خواندند؛ ولی مهارت‌های کاری را به طور عملی از دیگران یاد می‌گرفتند.

از نیمهٔ اول قرن سیزدهٔ خورشیدی آموزش عمومی گسترش یافت و به تدریج اجباری گردید. آموزش عمومی در کشورهای مختلف بین ده تا دوازده سال طول می‌کشد.

فکر کنید و پاسخ دهید

پرسش زیر را با دقت بخوانید و پاسخ دهید:

به نظر شما، دانش آموزان در مکتب چه چیزهایی را یاد می‌گیرند؟

مکتب جای تعلیم و تربیت است و شاگردان در آن چیزهای زیادی را یاد می‌گیرند. شاگردان در مکتب دانش‌ها و مهارت‌های ضروری زنده‌گی، و آداب اخلاق و رفتارهای اجتماعی را فرامی‌گیرند و روحیهٔ ابتکار و نوآوری را به دست می‌آورند.

تعلیم دانش‌ها و مهارت‌های ضروری

زنده‌گی امروزی انسان‌ها خیلی پیچیده‌تر از زنده‌گی انسان‌های قرن‌های گذشته است. کسی که می‌خواهد در دنیای جدید زنده‌گی موفقانه‌یی داشته باشد، باید دانش و مهارت‌های ضروری مانند: امور اجتماعی و دینی، ریاضی، فیزیک، کیمیا، تاریخ، جغرافیه و زبان را بیاموزد. در مکتب، دانش‌ها و مهارت‌های ضروری به کودکان و نوجوانان کشور آموزش داده می‌شود تا آن‌ها انسان‌های موفق در زنده‌گی خود و اعضای مفید برای جامعه خویش گردند. همچنان، آن‌ها می‌توانند تحصیلات خود را در دانشگاه ادامه داده و در رشته‌های دلخواه خود متخصص شوند.

تربیت اجتماعی-اخلاقی

شما در مکتب به تدریج یاد می‌گیرید که چگونه نظم و مقررات مکتب را مراعات نمایید، چگونه خود را با این مقررات وفق دهید و چگونه با دیگران همکاری نمایید. شما متوجه خواهید شد که در جامعه افراد مختلفی زنده‌گی می‌کنند. آن‌ها در عین آن‌که فرهنگ و دین واحدی دارند، تفاوت‌های زیادی نیز دارند. ما در خانواده، مکتب و جامعه به تدریج ضوابط اخلاقی و اجتماعی را یاد می‌گیریم. هرگاه همه افراد جامعه این ضوابط را رعایت کنند، نزاع و درگیری میان آن‌ها روی نخواهد داد و نظم جامعه حفظ خواهد شد.

پرورش روحیهٔ ابتکار

جوامع بشری هر روز دچار تغییرات و پیشرفت می‌شوند. این تحولات و پیشرفت‌ها در تکنولوژی و روابط انسانی چگونه به وجود می‌آید؟ طبیعی است که ابتکارات و نوآوری‌های دانشمندان در عرصه‌های مختلف باعث تغییرات، تحولات و پیشرفت‌های اقتصادی، علمی و اجتماعی می‌شود.

در مکتب باید استعدادهای دانش آموزان شکوفا شود و زمینهٔ مناسبی برای آن‌ها به وجود آید تا یادبگیرند که چگونه ابتکار و نوآوری داشته باشند و چگونه آن‌ها را به دیگران نشان دهند.

مروری بر درس گذشته

• انسان برای زنده‌گی کردن نیاز به تعلیم و تربیت دارد.
• تعلیم به معنای آموزش و یاد دادن، تربیت به معنای شکوفا شدن استعدادهای ذاتی انسان.
• نحوهٔ‌آموزش در طول تاریخ یکسان نبوده است.
• آموزش در گذشته به صورت غیررسمی و از طریق همهٔ انسان‌ها انجام می‌شد؛ ولی امروز علاوه بر آن به صورت رسمی و از طریق مکتب انجام می‌شود.
• وظایف اساسی مکتب عبارت است از تعلیم و تربیت و پرورش روحیهٔ نوآوری و ابتکار.

پرسش‌ها

۱–اگر یک نوزاد انسان بعد از تولد از والدین جدا شود، آیا وقتی بزرگ شد مانند والدین خود زنده‌گی خواهد کرد؟ چرا؟ توضیح دهید.
۲– از آیه کریمه‌یی که ترجمهٔ آن را در اول درس خواندید چه فهمیدید؟ در پنج سطر بنویسید.
۳– نحوهٔ آموزش در مکاتب امروزی چه تفاوتی با آموزش در زمان‌های قدیم دارد؟
۴– شما در مکتب چه چیزهایی را یاد می گیرید؟

کارخانه‌گی

به سه گروه تقسیم شوید و هر گروه در بیرون مکتب در بارهٔ یکی از موارد زیر نمونه‌هایی را یافته و گزارشی تهیه کنید و سپس در صنف ارایه دهید.
۱– انسان‌های موفقی که مهارت‌ها و دانش‌های ضروری خود را از طریق آموزش کسب کرده‌اند.
۲– انسان‌هایی که از لحاظ تربیت اخلاقی برای هم نوعان خود نمونه هستند و این ویژه‌گی‌ها را از طریق آموزش کسب کرده‌اند.
۳–از بعضی افراد خلاق که دارای نیروی ابتکار و نو آوری هستند.

آیا آموختن به زمان و مکان خاصی نیاز دارد؟

در درس گذشته خواندیم که انسان شیوۀ زنده‌گی، دانش‌ها و مهارت‌های گذشته‌گان خود را یاد می‌گیرد. کودکان سال‌ها به مکتب می‌روند و تحصیل می‌کنند تا به دانش و مهارت‌هایی که برای زنده‌گی در جامعه لازم است، دست یابند.

گفت‌وگو کنید

در بارۀ پرسش‌های زیر با یک‌دیگر گفت‌وگو کنید:

۱- آیا مفاهیمی را که از مکتب می‌آموزیم، پاسخ‌گوی نیازمندی‌های امروزی ما است؟

۲- به نظر شما، چه راه‌های دیگری برای کسب معلومات وجود دارد؟

طفل از همان روزهای اول تولد، شروع به یادگیری می‌کند، به تدریج اعضای خانواده را می‌شناسد و سخن گفتن را یاد می‌گیرد. این یادگیری به زمان و مکان خاصی محدود نمی‌شود و در طول دورۀ زنده‌گی انسان ادامه می‌یابد. وقتی ما در خانواده، کوچه، مکتب و سایر جاها با دیگران معاشرت می‌کنیم، در عین حالی که نیازهای روزانه خود را رفع می‌کنیم، معلوماتی را از دیگران به دست می‌آوریم و معلومات دیگری را به آن‌ها می‌دهیم. این اطلاعات که میان اعضای جامعه مبادله می‌شود، موارد وسیعی را در بر می‌گیرد که می‌تواند از آداب معاشرت گرفته تا مسایل مهم جهانی را شامل شود.

کسب روزمرۀ این گونه اطلاعات نقش بسیار مهمی در زنده گی فردی و اجتماعی ما دارد و باعث می‌شود که ما همیشه اعضای آگاه و فعال جامعه باقی بمانیم. برای درک اهمیت این نوع آموزش، فردی را تصور کنید که به کشور دیگری مسافرت کرده و برای مدت طولانی در آن‌جا زنده گی کرده است. وقتی این شخص بعد از این مدت به کشور و شهر خود بر می گردد، از نرخ‌های مواد خوراک و پوشاک هیچ اطلاعی ندارد، با مدل لباس‌ها آشنایی ندارد و با مسایل اجتماعی، امنیتی، اقتصادی و فرهنگی شهر خود تا حد زیادی بیگانه است، چون در این مدت که او از محل زنده گی خود دور بوده، تغییرات زیادی در امور یاد شده پیش آمده که او از آن‌ها بی‌اطلاع است.

اطلاعاتی که در طول زنده گی به دست می آوریم از درجه اهمیت یکسان برخوردار نیستند. برخی از این معلومات برای ما مهم تراند. به همین دلیل باید تلاش کنیم که در آموختن اطلاعات، نیازها و امکانات خویش را در نظر گرفته و برای بالا بردن سطح معلومات و به دست آوردن مهارت های مورد نیاز خود برنامه ریزی نماییم.

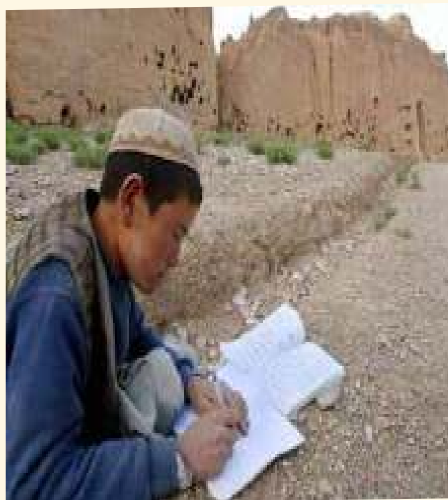
مقایسه کنید

تصویرهای داده شده را ببینید و به پرسش‌ها پاسخ دهید.

۱- چه ویژه گی مشترک در دو تصویر داده شده وجود دارد؟

۲- چه تفاوتی میان تصویرها مشاهده می کنید؟

ما برای بالا بردن سطح دانش و معلومات و به دست آوردن مهارت های مورد نیاز خود، می‌توانیم از کتاب، مجله، روزنامه، انترنت، تلویزیون و رادیو استفاده کنیم و یا پیش افراد ماهر در کارگاه‌ها رفته و حرفه‌هایی؛ چون: نجاری، آهنگری، قالین‌بافی و مانند آن‌ها را فرا بگیریم؛ اما باید همیشه مواظب باشیم که برای استفاده بهتر و مفیدتر از این وسایل باید نکاتی را رعایت کنیم. مثلا: در استفاده از کتاب باید به موضوع مورد نیاز خود، نویسندهٔ کتاب، سازنده و مفید بودن مطالب آن، ساده گی یا دشواری آن، علاقهٔ خود و امکان دسترسی به آن، توجه کنیم؛ چون تماشای هر تلویزیون، گوش دادن به هر رادیو و خواندن هر مجله یا کتاب مفید نیست. تنها آن‌هایی که محتوای خوب و با ارزش دارد ارزش خواندن، گوش دادن و تماشاکردن را دارد.

مروری بر درس گذشته

- آموختن دانش و مهارت محدود به زمان، مکان و یا سن خاصی نیست.
- اطلاعاتی که در طول زنده گی به دست می‌آوریم، نقش بسیار مهمی در زنده گی فردی و اجتماعی ما دارد.
- در آموختن اطلاعات، توجه به نیازها، امکانات و برنامه‌ریزی برای یادگیری ضروری است.
- کتاب، مجله، روزنامه، رادیو، تلویزیون، انترنت و... از جمله وسایلی اند که برای آموزش و کسب اطلاعات مورد نیاز می‌توان از آن‌ها استفاده کرد.
- استفاده از وسایلی مانند: رسانه‌های جمعی برای خود آموزی، شرایطی دارد که باید به آن‌ها توجه نمود.

پرسش‌ها

۱- با استفاده از وسایلی که در درس بیان شده، چگونه می‌توان سطح دانش و مهارت خود را بالا برد؟

۲- شما از کدام وسایل، بیشتر برای بالابردن معلومات و مهارت خود استفاده می‌کنید؟

۳- دیگر چه وسایلی را می‌شناسید، که بتوانید با استفاده از آن، معلومات و مهارت های لازم را کسب کنید؟

کار خانه‌گی

یکی ازموارد زیر را انتخاب و بررسی کنید که برای استفادهٔ مناسب از آن باید به چه نکاتی توجه کنیم. برای این کار می‌توانید با افراد بزرگتر (خانواده، معلمان محترم و...) مصاحبه کنید و نتیجه را در صنف ارائه دهید.

۱- مجله و روزنامه　　۲- رادیو و تلویزیون　　۳- انترنت

خلاصه فصل

- انسان بر خلاف حیوانات، نیاز به تعلیم و تربیت دارد؛
- در گذشته‌های دور، جای خاصی برای آموزش وجود نداشت و فرزندان در خانه و اجتماع شیوه‌ها و مهارت‌های زنده‌گی را می‌آموختند.
- بعد از اختراع خط و مهارت نگارش، تعداد اندکی که وقت و امکانات کافی در اختیار داشتند، به تحصیل می‌پرداختند؛
- در نیمه اول قرن گذشته آموزش عمومی گسترش یافت و به تدریج اجباری گردید؛
- مکتب جای تعلیم و تربیت است و دانش‌آموزان در آن به تعلیم می‌پردازند؛
- دانش آموزان در مکتب دانش و مهارت‌های ضروری زنده‌گی را می‌آموزند، از لحاظ اجتماعی و اخلاقی تربیت می‌شوند و روحیهٔ ابتکار و نوآوری‌شان پرورش می‌یابند.
- آموزش و تحصیل به دورهٔ مکتب و پوهنتون محدود نمی‌شود و انسان در تمام دوران زنده‌گی و همه عرصه‌های اجتماعی به یادگیری می‌پردازد.

فصل دوم

اقتصاد و زنده‌گی

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- **نیازهای اقتصادی ما از چه راه‌هایی تأمین می‌شوند؟**
- **پول چه نقشی در زنده‌گی ما دارد؟**
- **روابط اقتصادی در جهان چگونه است؟**

اهداف فصل

از دانش آموزان عزیز توقع می رود تا در پایان این فصل بیاموزند که:

- **چرا ما به فعالیت اقتصادی نیاز داریم؟**
- **فعالیت اقتصادی به صورت تولید کالا یا ارایه خدمات می‌باشد.**
- **پول چگونه به وجود آمد و چه مراحلی را در تاریخ طی نموده است؟**
- **پول چه نقشی در زنده‌گی اقتصادی ما دارد؟**
- **بانک چه خدماتی را ارایه می‌دهد؟**
- **روابط اقتصادی بین کشورهای جهان چگونه است؟**
- **سازمان تجارت جهانی چه نقشی در روابط اقتصادی کشورهای جهان دارد؟**

نیازهای اقتصادی ما از چه راه‌هایی تأمین می‌شوند؟

در سال گذشته آموختید که انسان، موجود نیازمندی است و نیازهای گوناگونی دارد. یکی از نیازهای مهم انسان، نیاز مادی و اقتصادی است، گرچه نیازهای معنوی انسان از اهمیت بیشتری برخوردار است، ولی نیازهای مادی و اقتصادی نیز در زنده گی ما بسیار مهم و حیاتی است.

گفت‌وگو کنید

ما نیازهای اقتصادی زیادی داریم. خوراک، پوشاک، مسکن از آن جمله‌اند. یکی از این موارد را انتخاب و دربارهٔ آن گفت‌وگو کنید که مردم برای تأمین آن چه کارهایی انجام می‌دهند؟

نیازهای مادی، انسان را به فعالیت و تلاش وادار می‌کند، تا آن نیاز را رفع کند. به همین دلیل، بخشی از فعالیت‌هایی که ما انجام می‌دهیم تهیهٔ وسایل لازم زنده گی است که به آن فعالیت اقتصادی گفته می‌شود. شغل و کار نیز جزء

فعالیت‌های اقتصادی به حساب می‌آید، چون نیاز اقتصادی ما را تأمین می کند.

بررسی کنید

شغل‌های دهقانی، کارگری، طب، کارمندی و فروشنده گی را در نظر بگیرید و به سؤال های زیر پاسخ دهید: .

۱- در هر یک از این شغل‌ها چه فعالیت اقتصادی انجام می گیرد؟

۲- چه تفاوتی میان نوع فعالیت اقتصادی آن‌ها وجود دارد؟

هر کسی در جامعه شغلی دارد و از طریق آن برای رفع نیازهای دیگران و خودش دست به فعالیت اقتصادی می‌زند. به طور کلی، فعالیت‌های اقتصادی به دو نوع تقسیم می‌شود: «تولید» و «عرضهٔ خدمات». تولید آن است که نتیجه فعالیت به صورت یک کالای خاصی ارایه شود؛ ولی در عرضه خدمات تنها تسهیلات برای دیگران ارایه می‌شود و کالای قابل دید در کار نیست.

دهقانانی که در زمین‌های زراعتی کار می‌کنند، مالدارانی که در چراگاه‌ها به پرورش حیوانات و تهیهٔ محصولات مربوطه می‌پردازند یا کارگران و انجنیرانی که در کارخانه‌ها با فعالیت خود محصولاتی را تولید می‌کنند، نوعی فعالیت اقتصادی انجام می‌دهند که در طی آن کالاهایی را «تولید» می‌کنند.

داکترانی که در شفاخانه‌ها فعالیت می‌کنند، کارمندانی که در اداره‌ها و سازمان‌ها تلاش می‌کنند و تاجران یا فروشنده‌گانی که محصولات زراعتی، صنعتی را «توزیع» می‌کنند، فعالیت اقتصادی انجام می‌دهند. این نوع فعالیت اقتصادی را «خدمت» می‌گویند.

مروری بر درس گذشته [1]

• به فعالیت هایی که برای تهیه وسایل زنده‌گی انجام می‌شود ، فعالیت اقتصادی گفته می‌شود.

• ....

• ....

• ....

• ....

پرسش‌ها

۱- به چه فعالیت هایی، فعالیت‌های اقتصادی گفته می‌شود؟

۲- انواع فعالیت‌های اقتصادی کدام اند؟

۳- به‌جز مواردی که‌در درس مطرح است برای تولید و توزیع کالا و خدمات مثال بزنید (نمونه‌بیاورید).

کارخانه‌گی

شغلی را درنظر بگیرید. با پاسخ به پرسش‌های زیر گزارشی تهیه‌کنید و به صنف خود ارایه دهید.

- این شغل جزء کدام یک از انواع فعالیت های اقتصادی به شمار می‌رود؟
- چه آموزش‌ها و مهارت‌هایی برای کسب این شغل ضروری است؟

۱- شاگردان عزیز بعد از این، خلاصه درس ها را در این قسمت و یا کتابچه خود بنویسید.

پول چه نقشی در زنده‌گی ما دارد؟

گفت‌وگو کنید

پرسش‌های زیر را به دقت بخوانید و در بارۀ آن‌ها باهم گفت‌وگو کنید:

۱-اگر یک روز پول در بازار وجود نداشته باشد، مردم لوازم روزانه زنده‌گی خود را چگونه تهیه می‌کنند؟

۲- به نظر شما در گذشته که پول وجود نداشت، مردم چگونه خرید و فروش می‌کردند؟

زنده گی انسان در گذشته‌های دور خیلی ساده بود. خانواده‌ها اکثراً مواد مورد نیاز خود را تولید می‌کردند و کم‌تر به معامله و داد و ستد نیاز داشتند. در صورتی که یک خانواده به کالایی نیاز داشت، مجبور بود با دادن کالای دیگری، آن را به دست آورد. این نوع معامله «مبادله جنس به جنس» نامیده می‌شود. البته، هنوز در برخی از دهات دورافتادۀ کشور ما مبادلۀ (جنس به جنس) وجود دارد.

با گسترش جامعۀ انسانی و مشکلاتی که این نوع مبادله داشت، مردم تصمیم گرفتند که یک نوع کالا را که همه مردم به آن نیاز داشتند، به حیث پول یا واسطۀ خرید و فروش، استفاده کنند.

در جوامع مختلف اشیای گوناگون به عنوان پول یا واسطه مبادله مورد استفاده قرار می گرفت، مانند چرم، آهن، نقره، برنج و مانند این‌ها.
چون بعضی از این اجناس در دراز مدت فاسد می‌شد و هم‌چنین حجم زیادی داشت، انسان‌ها به فکر افتادند که به جای آن‌ها از پول فلزی یا سکه استفاده کنند. سکه معاملات را آسان‌ترساخت و به تجارت رونق بخشید.

مقایسه کنید

به نظر شما:
۱- برای جابه‌جا کردن یک میلیون افغانی (به صورت سکه پنج افغانی) چند نفر نیاز است؟
۲- برای جابه‌جا کردن یک میلیون افغانی (به صورت بانک‌نوت یک هزاری) چند نفر لازم است؟

زمانی که ثروت زیادتر شد و حجم معاملات افزایش پیدا کرد، سکه هم نتوانست پاسخگوی نیازهای مردم باشد. از همین رو، برخی از تاجران به جای سکه‌های فلزی به افراد «رسید» می‌دادند. مشکلی که رسید داشت، این بود که گاهی تاجران ورشکست می‌شدند و به وعده‌های خود عمل نمی کردند؛ و به این ترتیب مشکلاتی برای مردم خلق می‌شد. برای رفع این مشکلات، دولت‌ها تصمیم گرفتند که پول کاغذی چاپ کنند. بنابر این، پول کاغذی که پشتوانه‌های طلا و نقره در خزانهٔ دولت داشت، به وجود آمد. امروزه هر کشوری پول مخصوص به خود دارد. واحد پول کشور ما «افغانی»است.
در اقتصاد پیشرفته، علاوه بر پول کاغذی، از چک و کارت‌های اعتباری نیز استفاده می‌شود. چک و کارت اعتباری، کار معاملات را بسیار آسان کرده است.

گفت‌وگو کنید

دربارهٔ پرسش‌های زیر باهم گفت‌وگو کنید:
آیا شما و والدین‌تان از خدمات بانک استفاده می کنید؟ چگونه؟
آیا می‌دانید که بانک‌ها چه خدمات را انجام می‌دهند؟

بانک

امروزه در همه کشورهای جهان مؤسسه‌یی به نام «بانک» فعالیت می کند. وظیفه بانک این است که پول‌های مردم را نگهداری می کند، از جایی به جای دیگر انتقال می‌دهد و پول‌های کشورهای مختلف را به یک‌دیگر مبادله می کند. در کشور ما بانک‌های دولتی

و خصوصی زیادی فعالیت می کنند. بانک مرکزی کشور ما «دافغانستان بانک» است. بانک‌ها، خدمات متنوعی ارایه می کنند که مهمترین آن‌ها قرار ذیل است:

نگهداری از پول مردم

بانک‌ها جای مطمینی برای نگهداری پول می‌باشند. ما وقتی پول خود را در بانک می گذاریم آن را از خطر گم‌شدن و سوختن حفظ می کنیم. هر وقت به پول نیاز داشته باشیم به بانک مراجعه نموده و از حساب خود پول دریافت می کنیم.

انتقال پول

هر گاه نیاز باشد که پول خود را، از شهری به شهر دیگر انتقال نماییم، به جای آن که آن را با خود ببریم، در شهر خود آن را به حساب بانکی اضافه کرده و از شعبهٔ همان بانک در شهر دیگر آن را دریافت می کنیم و یا به نام شخص دیگری ارسال می کنیم که دریافت نماید.

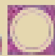
سرمایه گذاری

بانک‌ها پول‌های اندک اندک مردم را جمع می کنند و با آن‌ها پروژه‌های کلانی را راه‌اندازی می کنند و بدین ترتیب، زمینهٔ پیشرفت و ترقی کشور را فراهم می‌سازند.

پرداخت وام(قرضه)

برخی از بانک‌ها به کسانی که نیاز به پول داشته باشند، وام می‌دهند و به صورت قسط آن را در مدت طولانی دریافت می کنند.

مروری بر درس گذشته

- ....
- ....
- ....
- ....
- ....

پرسش‌ها

۱- مبادلهٔ جنس به جنس چیست؟ توضیح دهید.
۲- زمانی که مبادلهٔ پایاپای رواج داشت، فروشنده و خریدار چه مشکلاتی داشتند؟
۳- پول فلزی یا سکه چه تغییراتی را در معاملات تجارتی ایجاد کرد؟
۴- چه ضرورتی باعث شد که پول کاغذی یا بانک‌نوت به وجود بیاید؟
۵- وظایف بانک را توضیح دهید.

کارخانه‌گی

فعالیت زیر را انجام دهید و نتیجهٔ آن را یادداشت نموده و در صنف بیان کنید:

• اگر بانک در دسترس شماست، با یکی از اعضای بزرگ‌تر خانواده به بانک رفته و از نزدیک مشاهده کنید که کارمند بانک در حین گرفتن پول از مردم یا پرداخت پول به آن‌ها، چه کارهایی را انجام می‌دهد.

• اگر به بانک دسترسی ندارید، از یکی از افرادی که با بانک آشنایی دارد پرسان کنید.

روابط اقتصادی در جهان چگونه است؟

گفت‌وگو کنید

وسایل شخصی خود را در نظر بگیرید و: ۱- از ده مورد آن‌ها لیست تهیه کنید. بعد ببینید که آن‌ها ساخت کدام کشورهاست. نام کشور سازنده را پیش هریک بنویسید. ۲-چرا محصولات کشورهای مختلف در بازار وجود دارد؟ ۳- از این بررسی به چه نتیجه‌یی می‌رسید؟

وقتی برای خرید به بازار می‌رویم محصولات زیادی از کشورهای مختلف را در دکان‌ها مشاهده می‌کنیم. به عنوان مثال، لباس‌های چینی، تکه‌های پاکستانی، بوت‌های ایتالیایی، و فرش‌های ایرانی در کنار محصولات داخلی دیده می‌شود.

امروز در همه کشورهای جهان وضعیت بازار این‌گونه است و هیچ کشوری را نمی‌توان یافت که اجناس و محصولات کشورهای دیگر، در آن وجود نداشته باشد.

امکانات طبیعی، انسانی و کشورهای جهان متفاوت است، از این رو، توانمندی آن‌ها در تولید محصولات یکسان نمی‌باشد. برخی از کشورها آب و هوای مناسب برای تولید محصولات زراعتی، برخی نفت و بعضی دیگر تولیدات صنعتی پیشرفته دارند. اگر کشوری که شرایط مناسب برای تولید یک نوع محصول را ندارد، بخواهد آن را تولید نماید، هزینهٔ تولید افزایش می‌یابد و کالای تولید شده گران تمام خواهد شد. به این خاطر، از لحاظ اقتصادی به نفع آن کشور است که این نوع اجناس را از کشورهای دیگر خریداری نموده و محصولاتی را که خود می‌تواند به قیمت مناسب تولید کند، به کشورهای دیگر صادر نماید. به این دلیل تجارت جهانی رونق یافته و محصولات مختلف از یک کشور به کشورهای دیگر انتقال می یابد.

برای تسهیل تجارت جهانی، در سال ۱۹۹۵ میلادی سازمانی به نام «سازمان تجارت جهانی» تأسیس شد که مقر آن در شهر ژنو می‌باشد. فعلاً بیش از ۱۵۰ کشور جهان عضو این سازمان می‌باشند. این سازمان قوانینی دارد که تجارت جهانی را قاعده‌مند و آسان می‌سازد. همه کشورهای عضو باید قوانین این سازمان را رعایت کنند. افغانستان به حیث ناظر در این سازمان حضور دارد و هنوز عضویت سازمان را حاصل نه نموده است.

گفت‌وگو کنید

کشورها به طور معمول در مقابل برخی کالاهایی که وارد می‌نمایند کالاهایی را هم صادر می کنند. ۱- آیا می دانید کشور ما چه کالاهایی را صادر می کند؟ ۲- به نظر شما واردات ما بیشتر است یا صادرات؟ چرا؟

در بازار جهانی هر کشور از نگاه تولیدات کالاها جای‌گاه خاصی دارد. کشورهایی که بیشتر تولید می کنند، می توانند سهم بیشتری در تجارت جهانی بگیرند و بالعکس، کشورهایی که تولیدات کمتری دارند، سهم کمتری را در بازار جهانی به خود اختصاص می‌دهند.

افغانستان در گذشته قالین و محصولات زراعتی و مالداری خود را به سایر کشورها صادر می‌کرد و از این جهت جای‌گاه نسبتاً خوبی در تجارت بین المللی داشت؛ ولی در

سال‌های اخیر تولیدات و صادرات کشور بسیار کاهش یافته و تقریباً همه مواد مصرفی ما، از کشورهای همسایه و منطقه وارد می‌شود. ما باید تلاش نماییم اقتصاد خود را دوباره رونق دهیم تا در بازار جهانی تنها مصرف‌کننده نباشیم، بلکه مانند سایر کشورهای دنیا تولیدکننده نیز باشیم.

مروری بر درس گذشته

- ....
- ....
- ....
- ....
- ....
- ....

پرسش‌ها

۱- دلیل توانایی یا عدم توانایی کشورها در تولید محصولات چیست؟

۲- چرا تفاوت در توانایی تولید محصولات، باعث گسترش تجارت بین کشورها می‌شود؟

۳- سازمان تجارت جهانی به کدام هدف تأسیس شده است؟

۴- آیا افغانستان عضو سازمان تجارت جهانی است؟

۵- افغانستان چه جای‌گاهی در تجارت جهانی دارد؟ توضیح دهید.

کار خانه‌گی

از مواد خوراکی خانوادهٔ خود که در طی‌یک شبانه روز مصرف می‌کنید، یک لیست تهیه کنید و بنویسید که آن‌ها از کدام کشورها آمده است. در آخر ببینید که چند فیصد داخلی و چند فیصد خارجی است.

خلاصهٔ فصل

- انسان نیازهای اقتصادی فراوانی دارد.
- نیازهای اقتصادی، ما را به فعالیت و تلاش وادار می‌سازد.
- فعالیت‌های اقتصادی به طور کلی به دو نوع تقسیم می‌شود: تولید و خدمت.
- تولید به آن نوع فعالیت‌های اقتصادی گفته می‌شود که نتیجهٔ آن به صورت کالای خاصی ارایه شود.
- خدمت به آن نوع فعالیت‌هایی گفته می‌شود که تنها تسهیلاتی به دیگران ارایه کند و کالایی تولید نکند.
- در گذشته‌های دور انسان‌ها در معاملات از پول استفاده نمی‌کردند و کالا را با کالا مبادله می‌کردند.
- به تدریج، پول فلزی یا سکه به وجود آمد و بعد از آن پول کاغذی یا بانک‌نوت رواج یافت.
- امروز، سکه، پول کاغذی، چک بانکی و کارت‌های اعتباری در معاملات استفاده می‌شود.
- مؤسسات بزرگی، امروز به نام «بانک» به وجود آمده که پول مردم را نگهداری می‌کند، پول را از جایی به جای دیگر انتقال می‌دهد، با پول‌های کم مردم سرمایه‌گذاری‌های کلان می‌کند و به کسانی که نیاز داشته باشند، وام پرداخت می‌کند.
- امروزه مردم دنیا باهم روابط اقتصادی دارند و محصولات گوناگون به صورت تجاری از کشوری به کشور دیگر انتقال می‌یابد.
- برای نظم بخشیدن به تجارت بین‌المللی «سازمان تجارت جهانی» تأسیس گردید.
- با تاسف، کشور ما نقش فعال در تجارت جهانی ندارد و ما باید برای ارتقای موقعیت کشور خود تلاش نماییم.

فصل سوم

مؤسسات خدمات اجتماعی

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- **با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۱)**
- **با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۲)**
- **با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۳)**

اهداف فصل

از دانش‌آموزان عزیز توقع می رود تا در پایان این فصل بیاموزند که:

• پُست، یکی از مؤسسات خدمات اجتماعی است که مکتوب‌ها، نشریات و وسایل مردم را به آدرس‌های مشخص انتقال می‌دهد.
• مخابرات، زمینهٔ ارتباط مردم را از طریق تلفن، فکس وانترنت فراهم می‌آورد.
• هلال احمر سازمانی است که کمک‌های دولت و مردم را به آسیب دیده‌گان از حوادث گوناگون می‌رساند.
• مردم با استفاده از بیمه‌های مختلف می‌توانند بخشی از خسارات وارده از حوادث را جبران کنند.
• وظیفهٔ پاک‌کاری اماکن عمومی و زیباسازی شهر به عهده شاروالی می باشد.
• پولیس، امنیت مردم را تأمین می کند.
• پولیس ترافیک، رفت وآمد وسایل نقلیه را در شهر تنظیم می کند.

با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۱)

در فصل‌های قبل با مکتب و بانک به عنوان نمونه‌هایی از مؤسسات ارایه کنندهٔ خدمات به مردم آشنا شدید. در این درس نیز با دومؤسسه خدماتی دیگر آشنا می‌شوید.

گفت‌وگو کنید

انسان همیشه نیاز داشته است که با دیگران ارتباط برقرار کند. به نظر شما:

۱- ارتباط انسان‌ها در گذشته چگونه برقرار می‌شد؟

۲- امروز انسان‌ها از چه راه‌هایی باهم ارتباط برقرار می کنند؟

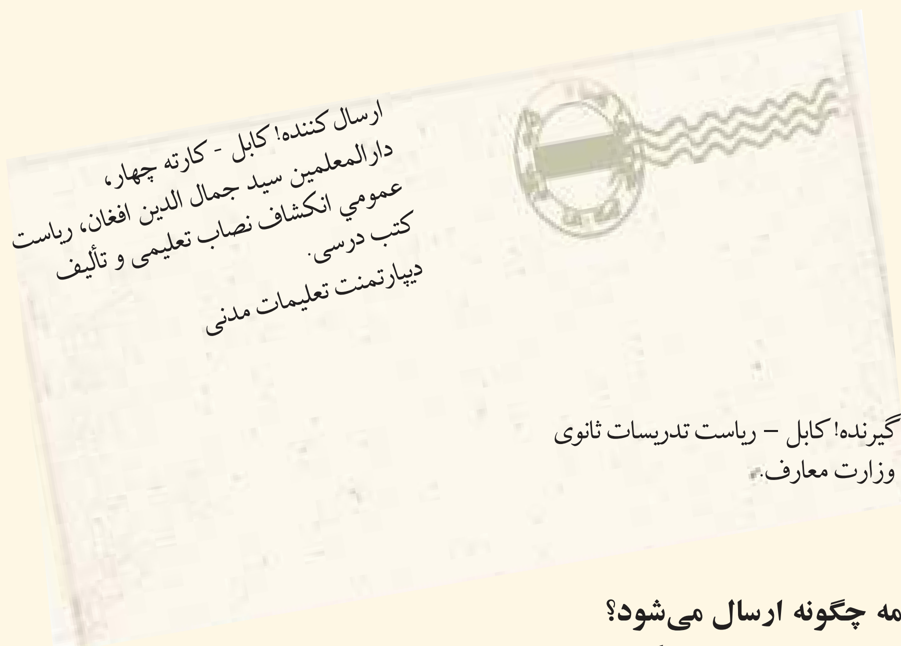
۳- آیا برای تسهیل ارتباطات مؤسساتی وجود دارند؟ نام ببرید.

پُست، چه کاری انجام می‌دهد؟

یکی از نیازهای ارتباطی ما این است که می‌خواهیم برخی از اشیای نسبتاً کوچک را، از جایی به جای دیگر ارسال کنیم، یا نامه‌یی را به یکی از افراد خانواده یا دوستان خود

که در شهر یا کشور دیگری زنده گی می کند، ارسال نماییم.

پُست، یکی از مؤسساتی است که برای انجام چنین کارهایی تأسیس شده است. ما از طریق پُست، می‌توانیم نامه، کارت تبریک، کتاب، روزنامه و سایر اشیا را برای افراد دیگر، در داخل و خارج کشور، ارسال نماییم.

نامه چگونه ارسال می‌شود؟

برای ارسال نامه به دیگران، مراحل زیر را انجام می‌دهیم:

- پاکت نامه تهیه می کنیم.
- نامۀ خود را نوشته و داخل آن قرار می‌دهیم.
- آدرس فرستنده و گیرنده را در پشت پاکت و در جای مخصوص می‌نویسیم؛
- تکت پستی را روی پاکت نامه می چسپانیم.
- پاکت نامه را به مسؤول پُست، تحویل می‌دهیم و یا در صندوق پستی می‌اندازیم.

گفت‌وگو کنید

پرسش‌های زیر را بخوانید و در بارۀ آن‌ها گفت وگو کنید:

۱- کدام مؤسسه نیازهای ارتباطی ما را رفع می کند؟

۲- ما از طریق پُست، کدام اشیا را به داخل و خارج ارسال کرده می‌توانیم؟

مخابرات، چه خدماتی ارایه می‌دهد؟

مخابرات هم از مؤسساتی است که ارتباط ما را با دیگران میسر می‌سازد. مخابرات شامل تلفن‌های ثابت (در منازل و ادارات)، تلفن‌های همراه (موبایل)، فکس و انترنت می‌باشد.

این امکانات و ابزارهای جدید ارتباطی به ما کمک می کنند، تا کارهای خود را سریع‌تر و بهتر انجام دهیم. این ابزارها برای آسان شدن ارتباطات ما اختراع شده‌اند. مخابرات به ما کمک می کند تا نیازهای ارتباطی خود را به صورت سریع، آسان و کم هزینه برطرف کنیم.

با تلفن می‌توانیم با یک‌دیگر صحبت کنیم؛ به وسیلهٔ «موبایل» علاوه بر صحبت کردن، می‌توانیم پیام های کوتاه ارسال و دریافت نماییم و از انترنت استفاده کنیم. توسط فکس، تصاویر اسناد خود را ارسال می کنیم. انترنت به ما امکان ارسال و دریافت ایمیل را می دهد. به وسیلهٔ اینترنیت همچنین می توانیم اخبار مهم دنیا را بخوانیم و منابع علمی گوناگون را دریافت داریم.

مروری بر درس گذشته

- ....
- ....
- ....
- ....
- ....

پرسش‌ها

۱- اگر بخواهید نامه‌یی را به یکی از دوستان خود در شهر دیگری ارسال کنید، از چه وسیله‌یی استفاده می کنید؟

۲- اگر بخواهید نامه‌یی را از طریق پست ارسال کنید، چگونه این کار را انجام می‌دهید؟

۳- فکس چه کاری انجام می‌دهد؟

۴- ایمیل چیست و ما چه نوع استفاده‌یی می‌توانیم از آن بکنیم؟

کار خانه‌گی

شما از پست و مخابرات چه استفاده‌هایی می کنید؟ در کتابچهٔ خود یادداشت کنید که در یک ماه اخیر چه استفاده‌هایی از پست و مخابرات کرده‌اید؟

با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۲)

تخریب خانه ها در اثر حادثهٔ طبیعی زلزله

در درس قبل با دو مؤسسهٔ خدمات اجتماعی آشنا شدید. در این درس با دو موسسهٔ دیگر آشنا می‌شوید.

گفت‌و‌گو کنید

حتماً از پدر و مادر خود دربارهٔ وقایعی؛ مانند: سیل، زلزله، توفان و جنگ، چیزهایی شنیده‌اید. اگر این وقایع اتفاق بیافتد، بسیاری از مردم بی‌خانمان، بی‌سرپرست، مجروح یا کشته می‌شوند. به نظر شما:

۱- چرا مردم با هم همدلی و غمخواری می کنند؟

۲- مردم از چه راه هایی هم‌دلی و غم‌خوری خود را، به آسیب دیده گان نشان می دهند؟

۳-آیا هر کس باید خودش کمک های خود را، به آسیب دیده گان برساند، یا راه بهتری برای این کار وجود دارد؟

هلال احمر یا سره میاشت

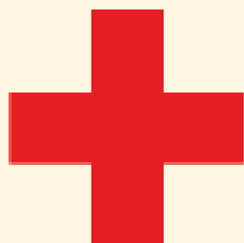
وقتی افراد دچار مشکلی شوند که به تنهایی قادر به حل آن نباشند، توقع دارند که خویشان، اقوام، هم‌وطنان و حتی مردم سایر کشورها به آنان کمک کنند. بنابر این، وقتی

که عده‌یی از مردم در اثر حادثه‌یی آسیب می‌بینند، باید دیگران به کمک آن‌ها بشتابند. در صورتی که حادثه و خسارات کوچک و مختصر باشد، می توان با کمک مستقیم افراد به خسارت دیده گان یاری رساند؛ اما زمانی که حادثه بزرگ باشد، مثلاً: یک شهر دچار سیل، توفان، زلزله یا جنگ شود، نیاز به یک مؤسسه یا سازمان بزرگ دارد که مدیریت قوی و امکانات کافی در اختیار داشته باشد.

سازمانی که این کار را انجام می‌دهد در کشور های اسلامی «هلال احمر» و در سایر کشورها «صلیب سرخ» نامیده می‌شود. در کشور ما نام این سازمان «جمعیت هلال احمر افغانی» یا «سره میاشت» است. این سازمان در تمامی کشورها کاملاً بی‌طرف بوده و با اهداف بشردوستانه برای کمک به آسیب‌دیده گان جنگی و حوادث طبیعی، تلاش می کند.
به نشان‌های صلیب سرخ و هلال احمر در تصویر توجه کنید.

هلال احمر

صلیب سرخ

برخی از مؤسسات برای رسیده گی به مشکلات خاصی (مانند: مشکلات کشورهای جنگ زده) تأسیس می‌شوند. مؤسسات ماین پاکی که وظیفه دارند ماین‌های باقی‌مانده از دوران جنگ را جمع آوری کنند، از این گونه مؤسسات‌اند.

ماین‌پاک‌ها مناطق ماین گذاری شده را با سنگ‌های سرخ و مناطقی را که از ماین پاک شده با سنگ‌های سفید، نشانی می کنند. رنگ آبی نیز مناطق مشکوک را نشان می‌دهد؛ بنابر این، ما باید از رفت آمد در مناطقی که با رنگ سرخ و آبی مشخص شده، خود داری کنیم. هم‌چنین، ما نباید به مهمات منفجر ناشده و اشیای مشکوک، دست بزنیم.

گفت‌وگو کنید

احتمالاً تا کنون خبری در بارهٔ حوادث زیانبار طبیعی شنیده یا در جایی خوانده‌اید. به نظر شما:

۱- چه خطرهایی زنده گی انسان را تهدید می کنند؟
۲- در اثر بروز یک حادثهٔ خطرناک (مانند: زلزله ،آتش سوزی، سیل، حوادث ترافیکی)، انسان‌ها چه خسارت‌هایی می‌بینند؟
۳- چگونه می‌توان خسارت‌های ناشی از حوادث را جبران کرد؟

بیمه چیست؟

زنده‌گی ما را خطراتی مانند: آتش سوزی، زلزله، سیل، تصادم موتر، بیماری‌های گوناگون، سرقت و غیره تهدید می کنند. بعضی از این حوادث غیر قابل پیش‌بینی و پیش‌گیری هستند؛ بنابراین، هر فرد یا شرکتی برای کاهش خسارات ناشی از این‌گونه خطرات، باید از قبل چاره‌اندیشی داشته باشد. مؤسسهٔ بیمه برای جبران این گونه خسارت‌ها به وجود آمده است.

مؤسسهٔ بیمه خسارات و زیان‌های افراد و شرکت‌ها را در شرایط خاصی تضمین می کند.

این موسسه از افراد یا شرکت‌هایی که بیمه شده‌اند، به طور ماهانه و یا سالانه مبلغ پول دریافت می‌کند و در مقابل، وقتی برخی از آن‌ها دچار حادثه شدند، خسارت‌های آن‌ها را با پرداخت پول جبران می‌کند. معمولاً افراد و شرکت‌های زیادی برای جبران خسارت‌های احتمالی خود در مؤسسات بیمه عضو می‌شوند و حق عضویت می‌پردازند. اما از این تعداد عملاً تعداد اندکی دچار حوادث شده و از مؤسسات بیمه خسارت دریافت می‌کنند. به این ترتیب، مؤسسات بیمه قادر می‌شوند که خساراتی را که بر برخی از اعضا وارد شده، جبران نمایند.

انواع بیمه

بر اساس نوع اموال یا چیزهایی که بیمه می‌شوند، بیمه به انواع مختلفی تقسیم می‌شود که مهمترین آن‌ها عبارت اند از: ۱- بیمهٔ اشخاص، ۲- بیمهٔ اموال و ۳- بیمهٔ مسؤولیت.

بیمه اشخاص

در بیمهٔ اشخاص خود انسان بیمه می‌شود. بیمهٔ اشخاص انواع گوناگونی دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت اند از:

۱- بیمهٔ صحی

انسان همیشه در معرض خطر بیماری قرار داشته و نیاز به درمان و تداوی دارد. گاهی هزینه‌های درمان برای افراد و خانواده‌ها سنگینی می کند. بیمهٔ صحی همه یا برخی از هزینه‌های درمان و تداوی بیمه‌شده‌گان را پرداخت می‌کند. به این دلیل، بیمهٔ صحی از اهمیت زیادی برخوردار است.

۲- بیمهٔ حوادث

این نوع بیمه افراد را در مقابل صدمات یا مرگ ناشی از حوادثی که در محیط‌های خاصی (مثل کارخانه‌ها و غیره) صورت می گیرد، بیمه می کند.

۳- بیمهٔ عمر

یکی از تشویش‌های انسان این است که بعد از مرگش اعضای خانواده‌اش دچار مشکلات مالی نشود.

برای کاهش این نگرانی، برخی از مردم در زمان حیات خود مبلغی را به عنوان حق عضویت به بیمه می‌پردازند تا بیمه بعد از مرگش زنده‌گی خانواده او را تأمین نماید.

بیمهٔ اموال

این نوع بیمه، خانه، دکان، موتر، شرکت و مانند این‌ها را در مقابل حوادث خاصی مانند آتش‌سوزی، تصادم و دزدی بیمه می کند.

بیمهٔ مسوولیت

برخی از مشاغل بسیار مهم‌اند و کسی که آن را انجام می‌دهد ممکن است در اثر اشتباهی، خسارت‌های بزرگی به جان یا مال مردم وارد نماید. به طورمثال: یک داکتر ممکن به اشتباه یک دوا را به مریض تجویز نماید که باعث مرگ وی شود، بیمه برای جلوگیری از نگرانی‌های روانی و خسارات مالی این خطرات، افرادی را که در این گونه مشاغل قرار دارند بیمه می کند.

انواع بیمه که گفته شد در اکثر کشورها وجود دارد. در کشور ما با تاسف بیمه هنوز گسترش نیافته و ما امیدواریم که دولت و سرمایه گذاران خصوصی به این بخش مهم از زندگی اجتماعی، بیشتر توجه نمایند.

مروری بر درس گذشته

- ....
- ....
- ....
- ....
- ....
- ....

پرسش‌ها

۱- زمانی که با مشکلی مواجه می‌شویم و نمی‌توانیم به تنهایی آن را حل کنیم، از دیگران چه توقعی داریم؟

۲- کدام سازمان برای کمک به آسیب‌دیده‌گان جنگ و حوادث طبیعی تأسیس شده است؟

۳- بیمه چه کاری برای ما انجام می‌دهد؟

۴- انواع بیمه را نام ببرید.

۵- چه تفاوتی میان بیمهٔ اشخاص و بیمهٔ اموال وجود دارد؟ توضیح دهید.

کار خانه‌گی

به دو گروه تقسیم شوید، یک گروه دربارهٔ «هلال احمر» (سره میاشت) و گروه دیگر دربارهٔ «بیمه» تحقیق کند. نتیجهٔ تحقیق خود را در صنف بخوانید.

با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۳)

در ادامهٔ معرفی مؤسسات خدمات اجتماعی، در این درس با سه مؤسسهٔ دیگر آشنا می‌شویم که عبارت اند از: ۱- شاروالی، ۲- پولیس ملی، ۳- پولیس ترافیک.

مقایسه کنید

پیامبر بزرگوار اسلامﷺ فرموده‌اند: «نظافت و پاکی جزء ایمان است.» با توجه به این حدیث شریف، به نظر شما:

۱- برای تبدیل خانهٔ کثیف به خانه‌یی پاکیزه چه کارهایی باید انجام داد؟

۲- برای پاکیزه‌گی و زیبایی روستا یا شهر خود چه کارهایی باید انجام بدهیم؟

۳- آیا شما می‌توانید تمام کارهای مربوط به پاکیزه‌گی و زیبایی ده یا شهر خود را انجام دهید؟

همان‌طوری که در حفظ پاکیزه‌گی و زیبایی خانهٔ خود همه باید تلاش کنیم، برای محیط بزرگتر زنده‌گی خود (ده یا شهر) هم باید تلاش نماییم؛ هر چه محیط بزرگتر باشد لازم است که کارهای بیشتر و بزرگتری انجام شود. به عنوان مثال: جمع‌آوری زباله‌ها و کثافات از خانه‌ها و سرک‌ها، پاک کردن جوی‌ها و جارو کردن سرک‌ها، نیاز به یک

مؤسسه دارد که هر روز به طور منظم و درست کارهای مذکور را انجام دهد. شاروالی مؤسسه یی است که در شهرها برای انجام خدمات شهری ایجاد گردیده است. آیا وظیفه شاروالی فقط پاک کردن شهر است؟

شاروالی وظایف دیگری نیز برعهده دارد؛ مانند:

- نظارت بر ساختن خانه‌ها و دکان‌ها برای حفظ نظم و زیبایی شهر.
- سرک سازی رای عبور و مرور وسایط نقلیه.
- ایجاد پارک های عمومی، گل کاری و درخت کاری در نقاط مختلف شهر؛
- احداث تشناب‌های عمومی و سایر موارد رفاه عمومی در سطح شهر.

گفت‌وگو کنید

دربارهٔ پرسش‌های زیر باهم گفت‌وگو کنید:

۱- اگر مال یا جان کسی تهدید شود، سازمانی وجود دارد که از او محافظت کند؟

۲- اگر سازمانی وجود دارد، در بارهٔ وظایف آن باهم گفت‌وگو کنید.

کدام سازمان امنیت ما را تأمین می کند؟

یکی از نیازهای مهم انسان، نیاز به امنیت است. خطرها گوناگون در جامعه وجود دارد که امنیت انسان را تهدید می کند. دولت‌ها از زمان‌های بسیار دور عده‌یی افراد مسلح را مأمور حفظ امنیت شهر می کردند. این گروه در زمان‌ها و جوامع مختلف به نام‌های مختلف یاد می گردیدند. در جوامع امروزی در همه کشورها سازمان بسیار پیشرفته‌یی به نام پولیس وجود دارد که افراد

تعلیم‌دیده و مجهز با وسایل امنیتی در آن کار می کنند. وظیفۀ اصلی پولیس حفظ نظم و امنیت جامعه است.

پولیس ملی ما یکی از سازمان‌های خدمت‌گزار است که شب و روز برای حفظ نظم و امنیت مردم تلاش می‌کند. پولیس با جدیت تمام در مقابل قاچاقبران مواد مخدر، سارقان و تروریست‌ها ایستاده‌گی می‌کند و در راه حفظ امنیت مردم حتی تعداد زیادی از آن‌ها شهید و مجروح می‌شوند. پولیس ما هر روز قوی‌تر و نیرومندتر می‌شود. هر عضو جامعه وظیفه دارد که برای حفظ امنیت وآرامش جامعه تلاش نماید. به همین خاطر ما سعی می‌کنیم که با کمک به پولیس وظیفه ملی خود را برای حفظ آرامش و امنیت کشورمان انجام دهیم. ما از خدماتی که پولیس انجام می‌دهد قدردانی می‌کنیم و سعی می‌نماییم که همواره پشتیبان پولیس ملی خود باشیم.

گفت‌وگو کنید

در شهرها وسایط نقلیه زیاد است و برقراری نظم در رفت و آمد آن‌ها نیاز به مقررات خاص و افراد زیادی دارد. به نظر شما:

۱- کدام سازمان وظیفه دارد که رفت و آمد وسایط نقلیه را در شهرها تنظیم کند؟

۲- آیا امکان دارد که بدون وجود چنین سازمانی بتوان در شهرها زنده‌گی کرد؟ چرا؟

پولیس ترافیک چه نقشی در زنده‌گی ما دارد؟

همان‌طور که می‌دانیم، در دهات و روستاها جمعیت نسبتاً کمتری زنده‌گی می‌کنند. رفت و آمد انسان‌ها، حیوانات و وسایط نقلیۀ ماشینی مشکلی برای کسی به وجود نمی‌آورد، چون فضای وسیع و جمعیت اندک به مردم اجازه می‌دهد که به راحتی جابه جا شوند و هیچ کسی مزاحم دیگری نگردد؛ اما در شهرها، بر عکس، جمعیت زیادی در محدوده‌یی کوچک زنده‌گی می‌کنند. در برخی از ساعات، جمعیت انبوهی به صورت پیاده یا سوار بر موتر وارد سرک‌های شهر می‌شوند. اگر نظم و مقرراتی وجود نداشته باشد و یا هم مأمور اجرای قانون وجود نداشته باشد، هرکس از هر طرف حرکت خواهد کرد و راه‌ها به کلی بسته خواهد شد. این نظم را پولیس ترافیک تأمین می‌کند.

پولیس ترافیک برای ایجاد نظم در شهر کارهای زیر را انجام می‌دهد:

• برای رفت و آمد وسایط نقلیه مقررات وضع می‌کند تا هر کدام از مسیر معیین حرکت کنند؛

• علایم خاصی را در جاهای مناسب در سرک‌ها و جاده‌ها نصب می‌کند تا راننده‌ها بدانند که باید چه کار کنند. به طورمثال: در برخی از جاها علامت توقف ممنوع، در برخی از جاها علامت جاده یک‌طرفه و مانند این‌ها را نصب می‌کند. در چهار راهی‌ها چراغ‌های سرخ و سبز را نصب می‌کند تا موترها به نوبت عبور کنند.

• به کسانی که مهارت کافی در راننده‌گی دارند، لایسنس یا جواز راننده‌گی می‌دهد. به کسانی که جواز راننده‌گی ندارند اجازه راننده‌گی در شهر نمی‌دهد تا موجب تصادف نگردند.

• راننده‌گان متخلف را جریمه می‌کند تا مقررات راننده‌گی را مراعات نمایند.

• در صورتی که تصادمی صورت گیرد، متخلف را تشخیص می‌دهد.

مروری بر درس گذشته

• ....
• ....
• ....
• ....
• ....

پرسش‌ها

۱- چرا شهرها به شاروالی نیاز دارند؟
۲- مهم‌ترین وظیفه شاروالی چیست؟
۳- وظیفهٔ پولیس در جامعه چیست؟
۴- پولیس ترافیک برای ایجاد نظم در شهر چه کارهایی را انجام می‌دهد؟
۵- آیا روستاها هم به پولیس ترافیک نیاز دارد؟ چرا؟

کار خانه‌گی

یکی از فعالیت‌های زیر را متناسب با شرایط زنده گی خود انتخاب نموده و انجام دهید:

۱- اطلاعاتی را از کارهایی که شاروالی (در شهرها) و مردم (در دهات) برای پاکیزه گی و زیبایی محل زنده گی شما انجام می دهند، به شکل نوشته، عکس یا نقاشی تهیه کنید و در صنف ارایه دهید.

۲- بررسی کنید که وظیفهٔ مردم و دولت برای حفظ امنیت در جامعه چیست. برای انجام این فعالیت با افراد بزرگتر خانواده مصاحبه کنید و نتیجه را در صنف گزارش دهید.

۳- بررسی کنید که چراغ‌هایی که در چهارراهی‌ها نصب شده‌اند چه رنگ‌هایی دارند و هر رنگ نشانه چه علامتی است؟ اگر ساکن دهات هستید با کسانی که به شهر سفر کرده‌اند مصاحبه کنید و پاسخ را در کتابچهٔ خود یادداشت نمایید.

خلاصۀ فصل

- مؤسسات خدمات اجتماعی برای ارایه خدمات عمومی تأسیس شده‌اند.
- پست یکی از موسسات خدمات اجتماعی است که برای انتقال و رساندن نامه‌ها، مطبوعات، و سایر اشیا، به اشخاص دیگر، مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- مخابرات موسسه خدمات اجتماعی دیگری است که برای تسهیل ارتباطات مردم تاسیس شده است. مخابرات برای مردم تلفن، موبایل، فکس و انترنت ارایه می‌دهد.
- هلال احمر به کسانی که در اثر حوادث طبیعی یا جنگ صدمه می‌بینند، کمک می‌کند.
- بیمه مردم را در پیش‌گیری از خطرات احتمالی کمک می‌کند. بیمه از کسانی که عضو آن می‌شوند، ماهانه یا سالانه پول دریافت می‌کند تا اگر با حادثه‌یی مواجه شدند، خسارت آن‌ها را جبران نماید.
- شاروالی شهر را پاکیزه نگه‌می‌دارد و برای زیباسازی آن کار می‌کند.
- پولیس امنیت مردم را تأمین می‌کند.
- پولیس ترافیک وسایط نقلیه را نظم و سامان می‌دهد.

فصل چهارم

رسانه‌های جمعی

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- **با رسانه های جمعی آشنا شویم.**
- **رسانه‌ها و جامعه.**

اهداف فصل

از شاگردان عزیز توقع می رود که در پایان این فصل بیاموزند:

- رادیو رسانه‌یی است که مخاطبان بیشتر را در بین مردم دارد.
- تلویزیون به دلیل پخش برنامه‌های تصویری بیشترین نفوذ را در بین مخاطبان خود دارد.
- مطبوعات رسانهٔ چاپی است که برای استفاده از آن داشتن سواد ضروری است.
- عصری‌ترین رسانهٔ جهان انترنت است که اکثر امتیازات سایر رسانه ها را دارا می‌باشد.
- رسانه‌ها نقش اساسی در اطلاع رسانی به مردم دارند.
- مردم می‌توانند از طریق رسانه‌ها در امور اجتماعی و سیاسی مشارکت کنند.
- اطلاع رسانی درست رسانه ها بدون آزادی بیان امکان پذیر نیست.

با رسانه‌های جمعی آشنا شویم

مقایسه کنید

به تصویر نگاه کنید و به پرسش‌ها پاسخ دهید:
۱- چه چیزهایی در تصویر می‌بینید؟ نام ببرید.
۲- هر یک از آن‌ها چه کارهایی انجام می‌دهند؟
۳- کارهایی که آن‌ها انجام می‌دهند چه شباهت‌هایی باهم دارند؟

شما تا کنون به رادیو گوش داده و تلویزیون تماشا کرده‌اید. همین‌طور، به احتمال زیاد روزنامه و مجله نیز خوانده‌اید. با وجود آن‌که آن‌ها کارهای نسبتاً متفاوتی انجام می‌دهند؛ ولی همه‌گی در این وظیفه که مردم را از امور سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و علمی آگاه ساخته و زمینهٔ تفریح و سرگرمی سالم را برای آن‌ها فراهم می‌سازند، اشتراک دارند. به وسایلی که کارشان رساندن اطلاعات و معلومات به مردم است، رسانه گفته می‌شود.

این وسایل اطلاعات و معلومات را به همه یا اکثر مردم می‌رسانند. به همین دلیل، آن‌ها را رسانه‌های جمعی یا گروهی می‌گویند.

رسانه‌ها جدیدترین خبرها و رویدادهای سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و ورزشی را به

اعضای جامعه انتقال می‌دهند و آنان را از تحولات کشور و جهان و نوآوری‌های علمی و فنی آگاه می‌سازند.رسانه‌ها علاوه بر خبر رسانی، برنامه‌های آموزشی، علمی، تفریحی و سرگرمی نیز تهیه می کنند. بر این اساس است که گفته می‌شود رسانه‌ها در عین حال وسایل آموزش عمومی نیز هستند، چون آموزش را در همه محیط اجتماعی گسترش داده وآن را از انحصار مکتب، مدرسه و مراکز آموزشی دیگر بیرون آورده‌اند.

رسانه ها در عین حالی که اوقات فراغت اطفال را پر می کنند، جریان آموزش‌های دشوار را بسیار آسان نموده و چه بسا آن را به یک بازی و سرگرمی تبدیل می کنند.

رسانه‌ها را با توجه به این که از چه ابزارها و شیوه‌ها برای اطلاع رسانی استفاده می کنند، به رسانه‌های «شنیداری»، «شنیداری- دیداری» و «نوشتاری» تقسیم می کنند.

گفت‌وگو کنید

با نمونه‌هایی از رسانه‌ها آشنا شدید و دانستید که چرا به آن‌ها رسانه جمعی گفته می‌شود. اینک درباره ویژه گی‌های هر یک از آن‌ها فکر کنید و بگویید که آن‌ها چه تفاوتهایی با هم دارند؟

انواع رسانه‌ها

رادیو

رادیو یک رسانۀ شنیداری است، چون برنامه‌های خود را از طریق امواج صوتی به اطلاع شنونده‌گان می رساند و مردم به برنامه‌های آن گوش می‌دهند. رادیو یکی از قدیمی‌ترین رسانه‌های مدرن به شمار می رود.

از ویژه گی‌های مهم رادیو این است، کسانی که مشغول کار دیگری هستند نیز می‌توانند به رادیو گوش بدهند. مثلاً:یک خانم خانه‌دار در حین کار در آشپزخانه می‌تواند به رادیو گوش دهد و یا یک راننده در هنگام رانندە گی از برنامه‌های رادیویی استفاده کند، در حالی که آن‌ها نمی توانند در حین انجام دادن چنین کارهایی از رسانه‌هایی که نیاز به دیدن دارند، استفاده کنند.

تلویزیون

تلویزیون یک رسانه دیداری-شنیداری است. تلویزیون تصویر متحرک اشیا را به گونه‌یی که در واقعیت روی می‌دهد همراه با صدای آن‌ها، نشان می‌دهد.

تلویزیون نسبت به رادیو از این امتیاز برخوردار است که اشیا و رویدادها را از طریق تصویر برای مردم نشان می‌دهد. به عنوان مثال: اگر قرار است که از برگزاری جشن استقلال گزارش بدهد، مانند رادیو تنها آن را با زبان و گفتار گزارش نمی دهد بلکه علاوه بر آن، تصاویر متحرک آن را نیز پخش می کند و تماشاگران می‌توانند صحنه‌ها را آن‌گونه که اتفاق افتاده، تماشا کنند.

مطبوعات

مطبوعات یا نشریات که شامل روزنامه‌ها، هفته‌نامه‌ها و مجلات می‌شود، جزء رسانه‌های نوشتاری یا چاپی به شمار می‌روند. در مطبوعات متن و تصویر را به صورت سیاه و سفید یا رنگی بر روی کاغذ چاپ می‌کنند و به طور منظم آن‌ها را در دسترس خواننده‌گان و مخاطبین خود قرار می‌دهند.

با وجود آن‌که رسانه‌های قدرتمندی چون: تلویزیون، با نفوذی که در همه خانه‌ها و دفاتر سهم بیشتری را در پخش اطلاعات می‌گیرد، با آن هم مطبوعات همچنان زنده و فعال است و گردانندگان آن قدرت تبلیغاتی زیادی را در اختیار دارند.

یکی از امتیازات عمدهٔ نشریات این است که کاملاً در اختیار ما قرار دارد و می‌توانیم یک مطلب را هرچند بار که بخواهیم مطالعه کنیم؛ بر خلاف برنامه‌های رادیو و تلویزیون تحت کنترول شنونده و بیننده قرار ندارد و پخش آن وقت و مدت معینی دارد.

یکی از تفاوت‌های عمده مطبوعات با رسانه‌های شنیداری و دیداری در این است که استفاده از مطبوعات به سواد نیاز دارد. شخص باید سواد خواندن و نوشتن را داشته باشد تا بتواند از اطلاعات روزنامه، هفته‌نامه و سایر نشریه‌ها استفاده کند، درحالی که در رادیو و تلویزیون چنین محدودیتی وجود ندارد و هرکس می‌تواند برنامه آن‌ها را ببیند و یا بشنود.

انترنیت

یک رسانه بسیار توانمند دیگر وارد جامعه انسانی شده که امتیازات همه رسانه‌ها را دارد و آن انترنت است. انترنیت یک وسیلهٔ ارتباطی است که کامپیوترهای زیادی را در دنیا به همدیگر وصل می‌کند و هرکسی در هر گوشهٔ جهان می‌تواند با کامپیوترهای دیگر در جاهای دیگر جهان وصل شده و از اطلاعاتی که در آن‌ها است، استفاده نماید.

از طریق انترنت می‌توان متن نوشتاری، تصویر، صدا و برنامه‌های کامپیوتری را مبادله کرد.

با استفاده از انترنیت می‌توان با دیگران نامه‌نگاری و تبادلهٔ اطلاعات نمود، با آن‌ها از طریق صدا و تصویر ارتباط برقرار نموده و صحبت کرد.

خبرگزاری‌ها، مطبوعات و منابع فراوان علمی در انترنت قابل دسترسی است و می‌توان از آن‌ها استفاده کرد. انترنت نیز مانند مطبوعات در کنترول فرد قرار دارد و مانند رادیو و تلویزیون در حال گذر نیست.

مروری بر درس گذشته

- ....
- ....
- ....
- ....
- ....
- ....

پرسش‌ها

۱- رسانه‌های جمعی چه کار می‌کنند؟
۲- رسانهٔ دیداری، شنیداری و نوشتاری را با ذکر مثال توضیح دهید.
۳- رسانه‌های شنیداری چه مزایا و چه محدودیت‌هایی دارند؟
۴- رسانه‌های شنیداری-دیداری چه مزایایی دارند؟
۵- انترنیت چیست و چه کار می‌کند؟

کار خانه‌گی

با کمک معلم محترم، پدر، مادر یا سایر افراد آگاه در ده سطر ویژگی‌ها و مزایای هریک از رسانه‌ها را بنویسید و در صنف قرائت نمایید.

رسانه‌ها و جامعه

گفت‌وگو کنید

در درس قبل خواندیم که رسانه‌های جمعی کدام‌اند و چه کارهایی انجام می‌دهند.
به نظر شما:
- آیا رسانه‌ها می‌توانند نقشی در اصلاح جامعه داشته باشند؟ چگونه؟

رسانه‌ها و نقش مردم در ادارهٔ جامعه

در درس گذشته خواندید که رسانه‌ها کارهای متنوعی انجام می‌دهند؛ مانند: نقش‌های خبری، تفریحی، آموزشی و آگاه‌سازی از ضروریات زنده گی. رسانه‌ها چشم و گوش مردم در جامعه هستند؛ چون خبرنگاران زحمتکش با تحمل هرگونه رنج و خطر در همه جا حاضر شده و مردم را در جریان رویدادها و حوادث قرار می‌دهند. علاوه بر این، رسانه‌ها حوادث را تحلیل و بررسی می‌کنند و مردم را با عوامل و پیامدهای آن‌ها آشنا می‌سازند. به این ترتیب، رسانه‌ها باعث می‌شود که مردم همیشه در جریان امور سیاسی، اقتصادی و اجتماعی قرار گرفته و در اداره و کنترول دولت‌ها سهم بگیرند. مردم از طریق رسانه‌ها می‌توانند برنامه‌ها و کارهای دولت‌مردان را نظارت کنند و نظریات اصلاحی و انتقادی خود را به آن‌ها انتقال کنند. مسؤولان دولتی نیز از طریق رسانه‌ها می‌توانند با

دیدگاه‌ها و نظریات مردم آشنا شده و آن‌ها را در کارهای بعدی خود در نظر بگیرند.

از سوی دیگر، رسانه‌ها مردم را از حقوق و وظایف‌شان آگاه می‌سازند. وقتی که مردم با حقوق و وظایف خود آشنایی پیدا کردند، نسبت به رویدادها و حوادث اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی کشور احساس مسؤولیت می‌کنند. مردمی که نسبت به سرنوشت خود احساس مسؤولیت کنند، نمی‌گذارند که افراد نا اهل بر آن‌ها حکومت کنند و با سرنوشت آن‌ها بازی نمایند.

رسانه‌ها و مشکلات اجتماعی

یکی از کارهای مهم رسانه‌ها این است که مردم را نسبت به مسایل و مشکلات جامعه آگاه می‌سازند. کشور ما که چند دهه جنگ را پشت سر گذاشته است با مشکلات زیادی مواجه است. رسانه‌ها باید مردم را نسبت به این مسایل آگاه سازند. ماین‌ها و مهمات منفجرناشده هر روزه جان تعدادی از هموطنان ما را می‌گیرد. آگاهی از خطرات آن‌ها می‌تواند این ضایعات را کاهش دهد. تولید، قاچاق و مصرف مواد مخدر از دیگر مشکلات است که جامعه ما در سال‌های اخیر با آن مواجه شده است. متاسفانه تعداد زیادی از نوجوانان و جوانان ما به دام اعتیاد گرفتار شده‌اند. گرچه جلوگیری از گسترش اعتیاد وظیفهٔ همهٔ ماست؛ ولی دولت ورسانه‌ها باید تلاش بیشتری برای جلوگیری از آن‌ها به عمل آورند.

گفت‌وگو کنید

پرسش‌های زیر را به دقت بخوانید و در بارهٔ آن‌ها گفت‌وگو نموده و نظریات خود را بیان کنید:

۱- به نظر شما آزادی بیان چیست؟

۲- آزادی بیان برای رسانه ها چه اهمیتی می‌تواند داشته باشد؟ توضیح دهید.

آزادی بیان و رسانه‌ها

رسانه‌ها در صورت می‌توانند کارهای خود را به خوبی انجام دهند که آزادی لازم را برای پخش و نشر مطالب و برنامه‌های خود داشته باشند، خبرنگاران و نویسنده گان در انجام وظایف‌شان احساس مصؤنیت کنند و فضای ترس و سانسور بر جامعه و به ویژه رسانه‌ها حاکم نباشد.

جامعهٔ آزاد و غیراستبدادی با وجود رسانه‌های سالم ممکن می‌گردد و رسانه‌های سالم با آزادی بیان معنی پیدا می‌کنند. در حکومت‌های استبدادی که آزادی بیان وجود ندارد، رسانه‌های آزاد کمتر اجازهٔ فعالیت پیدا می‌کنند و کمتر می‌توانند واقعیت‌های جامعه را انعکاس دهند؛ زیرا در چنین حکومت‌ها، رسانه‌ها حق ندارند مطالبی را نشر و پخش کنند که بر خلاف خواست حکومت باشد.

در این کشورها، رسانه‌ها به طور معمول وابسته به دولت بوده و به جای خواسته‌های مردم، خواسته‌ها و امیال دولتمردان را منعکس می‌کنند. این نوع رسانه‌ها، مردم را به اطاعت بی‌چون و چرا از حکومت تشویق می‌نمایند و کارهای دولتمردان را توجیه نموده و به شیوهٔ خوب جلوه می‌دهند. طبیعی است که رسانه‌ها در این صورت نه تنها به دموکراسی و آزادی کمک نمی‌کنند، بلکه به شدت به آن لطمه وارد می‌کنند.

مروری بر درس گذشته

• ....

• ....

• ....

• ....

• ....

پرسش‌ها

۱- چرا گفته می‌شود رسانه‌ها چشم و گوش مردم اند؟ توضیح دهید.
۲- رسانه‌ها چگونه می‌توانند نقش مردم را در اداره و کنترول دولت تقویت کنند؟
۳- رسانه‌ها چگونه مردم را نسبت به امور اجتماعی مسؤول بار می‌آورند؟
۴-آیا رسانه‌ها در هر شرایط یک‌سال عمل می‌کنند؟ توضیح دهید.
۵- رسانه‌ها در جوامع استبدادی چگونه عمل می‌کنند؟

کار خانه‌گی

یکی از رسانه‌ها را که در دسترس دارید، انتخاب کنید و استدلال کنید که آیا از آزادی بیان برخوردار است یا خیر. استدلال خود را در یک صفحه بنویسید.

خلاصهٔ فصل

- **رادیو، تلویزیون، مطبوعات و انترنیت، رسانه‌های جمعی نامیده می‌شود، چون که آن‌ها اطلاعات و معلومات را به همه یا اکثر مردم انتقال می‌دهند؛**
- **رسانه‌های جمعی اخبار منتشر می‌کنند و برنامه‌های آموزشی و تفریحی پخش می‌نمایند؛**
- **رسانه‌های جمعی به سه نوع تقسیم می‌شوند: «شنیداری»، «نوشتاری» و «شنیداری-دیداری»؛**
- **رسانه‌ها با ایفای نقش خبررسانی، به چشم و گوش مردم، تبدیل شده‌اند؛**
- **مسؤولان دولتی می‌توانند از طریق رسانه‌ها با مشکلات مردم آشنا شوند و مردم نیز می‌توانند از طریق رسانه‌ها انتقادات خود را به مسؤولان برسانند؛**
- **رسانه‌ها در صورتی می‌توانند نقش خود را به خوبی ایفا کنند که آزادی بیان در جامعه وجود داشته باشد؛**
- **در کشورهای استبدادی، رسانه‌ها در خدمت استبداد قرار گرفته و از مردم فاصله می‌گیرند.**